

CODE-R

Reflecteren over keuzes & dilemma's
in persoonlijke oorlogsverhalen
thema's en werkvormen

LESBRIEF CODE-R

THEMA'S EN WERKVORMEN

In deze lesbrief staan tips en suggesties voor het gebruik van Code-R in en buiten de klas. Aan de hand van onze thema- en werkvorm-suggesties kun je Code-R direct in de klas inzetten of zelf je les vormgeven. Uitgangspunt bij de suggesties is een flipping the classroom structuur. Ben je meer geïnteresseerd in een kant en klare les? Maak dan gebruik van de lesbrief 'Code-R Basisles'.

INHOUDSOPGAVE

WAT IS CODE-R	3
LESDOELEN	4
GEBRUIK IN DE KLAS, WERKVORMEN EN THEMA'S	4
THEMA'S EN INVALSHOEKEN	4
WERKVORMEN	6
PRAKTISCHE INFORMATIE	7

WAT IS CODE-R?

Code-R staat voor Remember (Wat is er gebeurd? Met wie? Wanneer en op welke plekken?), Reflect (Zie jij uitsluiting, discriminatie en vervolging ook nu nog om je heen?) en Respond (Wat heb je van de geschiedenis geleerd en wat doe je daarmee?).

Code-R is vernieuwend. Met digital storytelling voor iPad en digibord worden vanuit het perspectief van jongeren keuzes en dilemma's in persoonlijke oorlogsverhalen tijdens de Tweede Wereldoorlog belicht. Jongeren toetsen de dilemma's aan hun waarden en normen. Wat begrijpen zij van de omstandigheden waaronder mensen toen leefden? Wat vinden zij belangrijk om te weten? En welke rol speelt het herdenken van de oorlog hierbij?

CODE-R BESTAAT UIT DRIE ONDERDELEN:

IPAD-MAGAZINE

Zes jongeren vertellen ieder over een bijzonder oorlogsverhaal dat zich afspeelt in hun woonplaats of binnen hun familie. Dankzij de interactieve opzet van het magazine swipen leerlingen op eigen tempo en via eigen interesse door de verhalen. Ze worden door beeld, film en uitspraken geprikkeld om het verhaal op zichzelf te betrekken: wat vind ik, wat zou ik doen? Naast de gebeurtenissen in de oorlog komt ook het thema 'herdenken' aan bod. Het magazine is gratis verkrijgbaar in de Apple iTunes App Store, en vanaf september 2013 ook als webversie toegankelijk. Wil je meer weten? Kijk op www.annefrank.org/docentenCode-R

OOK HET THEMA 'HERDENKEN' KOMT AAN BOD

Marga zou als het écht zou moeten, het recht op voedsel, onderdak, kleding en medische hulp opgeven **#mensenrechten**. Wat zou jij doen? **#coderespond**

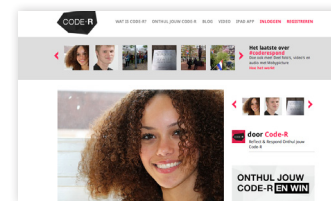
165
keer gezien
0
reacties

Jesse uit Zaandam herdenkt eigenlijk het hele jaar door. Hoe **#herdenk jij?** **#coderespond**

120
keer gezien
2
reacties

3 maanden geleden door Code-R

ONLINE COMMUNICATIEPLATFORM

Op het online platform kunnen leerlingen via sociale media hun meningen en ideeën delen met anderen. Centrale vraag is: wat is jouw Code-R? Wie of wat zet je het meeste aan het denken over (de) oorlog? Jongeren laten Tweets of foto's achter, of stemmen mee in de polls. Ook is er meer info te vinden in de vorm van filmfragmenten en columns.

DE STRIPBOEKEN

'De Ontdekking', 'De Zoektocht' en 'De Terugkeer': In de strips komen verschillende dilemma's aan bod: welke keuzes maken mensen in oorlogsomstandigheden, hoe stellen ze zich op? Doel van de strips is om leerlingen zich bewust te laten worden van de dilemma's waar mensen mee te maken krijgen in een oorlogssituatie.

LEERDOELEN CODE-R

Code-R heeft de volgende leerdoelen:

- Leerlingen kennen via persoonlijke verhalen minstens drie dilemma's en keuzes in de oorlog.
- Leerlingen kunnen zich in deze dilemma's verplaatsen en erop reflecteren.
- Leerlingen kunnen voorbeelden uit hun eigen leven geven waarin de dilemma's terugkomen; ze begrijpen de relevantie van de dilemma's in het heden.
- Leerlingen kunnen hun ideeën en mening verwoorden en duidelijk maken in een Tweet, in beeld of in een poll.
- Leerlingen kunnen een eigen digital story maken, bijvoorbeeld in PowerPoint of op video.
- Leerlingen kunnen zelfstandig werken en oefenen invloed uit op hun eigen leerproces.

Code-R sluit aan bij de vakken en leergebieden geschiedenis, maatschappijleer, Nederlands, filosofie, Mens & Maatschappij, CKV, burgerschap en de mentorles.

GEBRUIK IN DE KLAS, WERKVORMEN EN THEMA'S

Flipping the classroom-structuur

Code-R is op verschillende manieren in de les en daarbuiten te gebruiken. Je kunt je met leerlingen richten op een bepaald onderdeel en/of thema en de les geven aan de hand van de uitgeschreven lesopzet. Daarnaast een uitgebreid overzicht van relevante thema's en invalshoeken.

THEMA'S EN INVALSHOEKEN

Je kunt Code-R in je les inzetten naar aanleiding van de volgende thema's en invalshoeken:

1 OMGEVINGSGESCHIEDENIS / LOKALE GESCHIEDENIS

Behandel de Tweede Wereldoorlog aan de hand van een verhaal dicht bij huis. In het iPad magazine bekijken de leerlingen het verhaal, op het platform vinden zij meer informatie, wisselen ze ideeën uit en nemen deel aan de polls.

2 HERDENKEN

Rondom een belangrijke herdenkingsdatum (Bijvoorbeeld: 4-5 mei, de bevrijding van Zuid-Nederland, het bombardement op Rotterdam van 14 mei, het einde van de oorlog in Nederlands-Indië op 15 augustus) kun je Code-R gebruiken in een les rondom het thema 'Herdenken'. Leerlingen gaan aan de slag met vragen als: 'Waarom herdenken we eigenlijk?', 'Wat herdenken we en wat kun je/zou je willen herdenken?', 'Hoe zou je willen herdenken?' en 'Moeten we nog wel herdenken?'

3 GESCHIEDENIS AAN DE HAND VAN PERSOONLIJKE VERHALEN

Aan de hand van de verhalen in het iPad magazine en de stripboeken behandel je diverse aspecten van de oorlog. Zoom vanuit deze persoonlijke, 'kleine' verhalen uit naar gebeurtenissen op landelijk, Europees en mondiaal niveau.

4 DOOR DE OGEN VAN JONGEREN

De Tweede Wereldoorlog kan ver van jongeren af staan, de presentatie van de gebeurtenissen door de ogen van jongeren nu, brengt de oorlog juist weer dichterbij. Hun eigen belevingswereld, referentiekader en ideeën maken de geschiedenis weer herkenbaar voor jongeren.

5 MENINGSVORMEN

Gebruik de thema's en dilemma's in een les over meningsvorming. Een mening heb je zo gevormd, maar als het om écht lastige dingen gaat, hoe kom je dan tot een weloverwogen oordeel?

6 FEIT OF FICTIE

Vaak vertelt een oorlogsfilm een persoonlijke geschiedenis, net als de verhalen in het iPad magazine. Maar wat is feit en wat is fictie in een film? Waarom hebben de filmmakers het op hun manier aangepakt? Leerlingen vinden er een lijst van meest gewaardeerde oorlogsfilms en kunnen stemmen op hun favoriete oorlogsfilm.

7 MENSENRECHTEN

10 december is de Dag van de Mensenrechten. Voor veel jongeren in Nederland zijn deze rechten haast vanzelfsprekend, maar wat als ze één van die rechten zouden moeten opgeven? De verhalen in het iPad magazine geven aanleiding en input om hierover na te denken en te discussiëren. Op het online platform kunnen leerlingen hun mening uiten en meedoen met de polls.

8 THEMATISCH

Zowel de stripboeken als het iPad magazine vertellen aan de hand van een aantal thema's over de oorlog. Behandel de Tweede Wereldoorlog in je klas via thema's die op dat moment het beste aansluiten bij de lesstof, bijvoorbeeld 'Vervolgving van Joden', 'Verzet', 'Bevrijding', 'Dekolonisatie' of 'Kind in de oorlog'.

9 STRIPBOEKEN

De stripboeken belichten de verschillende dilemma's waar mensen in een oorlog mee te maken krijgen. Het verhaal van de Tweede Wereldoorlog wordt zo op een heldere en toegankelijke manier verteld. Gebruik de strips in je lessen over de Tweede Wereldoorlog. Het verhaal van Jeroen uit De Ontdekking, in het iPad magazine, gaat bijvoorbeeld in op de mensenrechten.

10 DILEMMA'S

Elk verhaal in het iPad magazine belicht één of meer dilemma's. Zo kunnen leerlingen de verhalen vanuit de verschillende gezichtspunten bekijken. Wat zou jij doen? Wie begrijp je het beste?

De belangrijkste dilemma's zijn:

Ongebroken verzet Rotterdam toen & nu

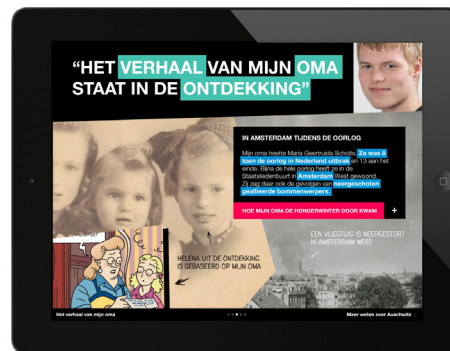
De grootvader van Karen heeft met zijn gewapend verzet de bezetter goed gedwarsboomd... maar dat kon betekenen dat hij mensen moest doden.

Goed en fout In het grensdorp Aalten

Verzetsheld Ome Jan heeft vele levens gered... maar medeverzetsheld Tante Riek werd betrapt en vond de dood in een concentratiekamp.

De oorlog in een stripboek Alles moet precies kloppen

In de jaren 70 werd de Japanse keizer Hirohito in Nederland ontvangen... maar veel mensen waren woedend omdat hij in de oorlog verantwoordelijk was voor de grove schending van mensenrechten. Of kon hij daar niets aan doen?

Jeroen uit De Ontdekking Oorlog toen en mensenrechten nu

Als politieman moest Jeroens overgrootvader meewerken met de Duitsers ... stiekem hielp hij ook een Joods meisje onderduiken, maar dat kon hij niet aan zijn gezin vertellen.

De Polen bevrijden Breda Twee generaties, twee keuzes

De grootvader van Sam besloot niet in het leger te gaan toen Polen werd bezet... maar een paar jaar later sloot hij zich wel aan bij de geallieerden en hielp onder andere bij de bevrijding van Breda.

Oorlog in Nederlands-Indië Een noodgedwongen nieuwe start in Nederland

Lily gaf haar mening en zei "Ik ga liever bedelen dan in een Japanse bar werken!"... ze werd door de Japanners opgesloten maar als iedereen zijn mond zou houden, was er helemaal geen verzet.

WERKVORMEN

Je kunt Code-R op verschillende manieren gebruiken in een lessituatie en hierbij zet je nieuwe media op een betekenisvolle en nuttige manier in. Doordat leerlingen zelfstandig en op hun eigen moment en tempo met de onderdelen aan de slag kunnen, krijgen zij een actieve en sturende rol in het leerproces. Zij leggen zelf verbanden aan de hand van de video's, foto's, verhalen en social media. Code-R is dan ook bijzonder geschikt om toe te passen in een flipping-the-classroom-situatie.

Om de verschillende onderdelen van Code-R en het zelfstandig en ontdekkend werken van de leerlingen het best tot hun recht te laten komen, kun je de volgende cyclus doorlopen:

A DILEMMA'S

Introduceer Code-R en de thema's die daarbij van belang zijn met een gezamenlijke activiteit in de klas. Doel is het prikkelen van de interesse van de leerlingen.

Mogelijke werkvormen:

- Lees één van de stripboeken van de Anne Frank Stichting of die van het Indisch Herinneringscentrum.
- Bekijk de trailer van Code-R op <http://code-r.annefrank.org>. Bekijk de diverse videofragmenten op <http://code-r.annefrank.org/video>.
- Bekijk een (deel van) een oorlogsfilm.
- Stel een korte quiz samen met als insteek 'Wat weet jij al van de oorlog?'
- Vraag een gastdocent een persoonlijke (oorlogs)verhaal in de klas te komen vertellen. Dit kan een ooggetuige zijn, maar ook iemand die een verhaal uit de familie kent van ouders of grootouders.
- Bezoek met je klas een museum of herinneringscentrum over de oorlog.

B ZELFSTANDIG AAN DE SLAG

Leerlingen gaan (buiten de les om) zelfstandig aan de slag met Code-R. Bijvoorbeeld:

- Leerlingen lezen de stripboeken verder uit.
- Leerlingen kiezen minstens 2 verhalen uit het iPad magazine en doorlopen die helemaal.
- Leerlingen bekijken de diverse columns en video's op het platform.
- Je stelt van te voren een Prezi samen en zet daarin een aantal 'routes' voor leerlingen uit die ze zelf kunnen doorlopen langs bijvoorbeeld video's, columns en verhalen.
- Je stelt van te voren een video of podcast samen waarin je leerlingen langs diverse informatiekkanalen, zoals video's, verhalen en columns, begeleidt.

C BETEKENIS GEVEN AAN DE INHOUD

Je kunt op verschillende manieren toetsen of leerlingen de stof voldoende hebben opgepikt. Dit kan ook buiten de les.

- Via Twitter ga je in op de stof. Van te voren spreken jullie één of meerdere hashtags af. Met bijvoorbeeld prikkelende uitspraken of verdiepingsvragen lok je reacties uit bij leerlingen. Als jullie #Code-R in de Tweets gebruiken, komt jullie gesprek ook op het Code-R platform en is het voor iedereen makkelijk te volgen.
- Via Facebook ga je zoals hierboven beschreven in op de stof.
- Leerlingen doen mee aan de diverse polls op de site.
- Leerlingen onthullen hun Code-R via Twitter, Facebook of via een Moby: wie of wat laat hen het meest nadenken over de oorlog?
- Via de ELO van school of via GoogleDocs verspreid je een aantal testvragen of cases waar de leerlingen over nadenken en op reageren.

B ZELFSTANDIG AAN DE SLAG

Rond het project af in de klas. Aan de hand van een eindopdracht presenteren leerlingen elkaar hun ervaringen en ideeën. Bijvoorbeeld:

- Leerlingen maken met een groepje een video. Invalshoek is bijvoorbeeld een eigen verhaal zoals in het iPad magazine. Kennen zij iemand die een bijzonder oorlogsverhaal in de familie heeft? Of is er tijdens de oorlog iets opmerkelijks gebeurd in hun woonplaats? Leerlingen doen research en vertellen het verhaal aan de hand van beeld en tekst. Belangrijk hierbij is dat de dilemma's waar de mensen in het verhaal voor kwamen te staan, goed worden belicht. Leerlingen kunnen het verhaal ook via een gratis Digital Storytelling app samenstellen, bijvoorbeeld StoryKit: <https://itunes.apple.com/us/app/storykit/id329374595?mt=8>
- Leerlingen maken een video of Prezi met als invalshoek: wat zien we vandaag de dag in onze omgeving nog van de oorlog? Dit kunnen tastbare dingen zijn, zoals een monument, maar ook een meer abstract idee, bijvoorbeeld 'dankzij de overwinning van de geallieerden leven we nu in vrede en worden de 10 mensenrechten in ons land goed nageleefd'. Hoe breng je dat in beeld?
- Leerlingen maken een video of Prezi met als thema: hoe ziet jouw meest ideale herdenking er uit?
- Leerlingen maken een presentatie over een oorlogsfilm, met als kernvraag: wat is feit en wat is fictie in de film? Hoe dicht ligt het verhaal bij de waarheid?
- Leerlingen maken voor hun klasgenoten een digitale quiz, die zij in de afrondende les spelen.
- Aan de hand van verschillende dilemma's waar mensen in de oorlog voor komen te staan voeren leerlingen een debat met van te voren vastgestelde stellingen.
- Leerlingen wijden hun profielwerkstuk aan Code-R.

NB je kunt deze onderdelen en werkvormsuggesties uiteraard ook los van elkaar inzetten, dus zonder de hele cyclus te doorlopen. De suggesties vormen een opsomming van de vele mogelijkheden om met Code-R aan de slag te gaan.

Code-R is een initiatief van de Anne Frank Stichting in samenwerking met het Indisch Herinneringscentrum. Code-R is mede tot stand gekomen dankzij een financiële bijdrage van het Nationaal Comité 4 en 5 mei.

PRAKTISCHE

INFORMATIE

Meer informatie over Code-R

www.annefrank.org/docentenCode-R

Het iPad magazine downloaden

<https://itunes.apple.com/us/app/code-r/id628440961?ls=1&mt=8>

Het magazine op je computer bekijken

<http://layergloss.com>

Het communicatieplatform

<http://www.code-r.org>

Heb je vragen of suggesties? Neem dan contact met ons op

docenten@annefrank.nl

